

การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อ
ประสมที่มีต่อทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
Learning Management Using Harrow's Instructional Model for
Psychomotor Domain together with Multimedia towards Dramatic Arts
Practical Skills of Grade 1 Students

รุ่งนภา ชุมประเสริฐ¹

Rungnapar Chumparseat¹

จุไรศิริ ชูรัช²

Juraisiri Choorak²

Received: August 21,2022 Revised: August 21,2022 Accepted: November 25,2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในรายวิชานาฏศิลป์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสมกับเกณฑ์ร้อยละ 80 และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/4 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 35 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.26 2) แบบประเมินทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (Single Sample - test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้ สื่อประสมมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.26) และทุกแผนการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้จริง 2) ทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม คิดเป็นร้อยละ 94.12 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 0.24)

¹² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Faculty of Education Songkhla Rajabhat University

¹ Corresponding author Email: 63g191013@parichart.skru.ac.th

คำสำคัญ: รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์, สื่อประสม, ทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์, ความพึงพอใจ,การจัดการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์

Abstract

The objectives of this research were 1) to create a lesson plans to develop practical skills in the dramatic arts of grade 1 students in the dramatic arts course by using Harrow's instructional model for psychomotor domain together with multimedia. 2) to compare the performance skills of grade 1 students after the application of learning management by using Harrow's instructional model for psychomotor domain together with multimedia with 80% criteria and 3) to study the satisfaction of grade 1 students with the application of learning management using Harrow's instructional model for psychomotor domain together with multimedia. The sample group in the research included grade 1/4 students who studied in the second semester of the academic year 2021 obtained by Cluster random sampling. The tools used in the research consisted of: 1) lesson plans using Harrow's instructional model for psychomotor domain together with multimedia; which had the highest level of suitability \bar{X} = 4.93, S.D. = 0.26. 2) dramatic arts practical skill assessment form with a Index of Item objective congruence of 1.00 and a reliability value of 0.93 and 3) The satisfaction questionnaire for learning management using Harrow's instructional model for psychomotor domain together with multimedia with a Index of Item objective congruence of 1.00 and a reliability value of 0.90. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation and T-test (Single Samplet - test).

The results showed that: 1) The quality of lesson plans using Harrow's instructional model for psychomotor domain together with multimedia was at the highest level of suitability (\bar{X} = 4.93, S.D. = 0.26). Every lesson plans can be implemented. 2) The practical skill scores on dramatic arts skills of grade 1 students after the application of lesson plans by using Harrow's instructional model for psychomotor domain together with multimedia as a percentage 94.12 were higher than the 80 percent threshold with statistical significance at the .01 level. and 3) The satisfaction of students towards by using Harrow's instructional model for psychomotor domain together with multimedia of grade 1 students was at a high level \bar{X} = 2.84, S.D. = 0.24).

Keywords: Dramatic arts learning management, Dramatic arts practical skills, Harrow's instructional model for psychomotor domain, Multimedia, Satisfaction

บทนำ

นาฏศิลป์ เป็นการรวบรวมความเป็นเลิศของศิลปะแขนงต่าง ๆ วิวัฒนาการมาพร้อมกับความเจริญของมนุษย์ โดยอาศัยพลังและเจตนาเป็นเครื่องผลักดันให้จิตกระตุ้นร่างกายให้แสดง การเคลื่อนไหว มีจังหวะมีแบบแผน เพื่อให้เกิดความสุข ความเข้าใจ และความงดงามแก่ตนเองและผู้อื่น นาฏศิลป์เป็น

ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติแต่โบราณ เป็นศิลปะชั้นสูง (สุมิตร เทพวงษ์, 2547 : 16) และถือเป็นศิลปวัฒนธรรมสำคัญสาขาหนึ่งที่มีการแสดงออกซึ่งสัญลักษณ์แห่งธรรมชาติ เป็นเครื่องวัดความเป็นมาของประวัติศาสตร์อันแสดงถึงความเป็นชาติที่มีความรุ่งเรืองมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง เริ่มจากการปรุงแต่งกิริยาท่าทางของมนุษย์และสัตว์ โดยการเลียนแบบแล้วนำมาประดิษฐ์ดัดแปลง และพัฒนาเป็นลำดับขั้นจนกระทั่งเป็นรูปแบบนาฏศิลป์ไทย ประจำชาติ นาฏศิลป์แยกประเภทการแสดงในหลายรูปแบบใช้ภาษาท่าเหมือนกัน แต่แยกลักษณะและประเภทการแสดงแตกต่างกัน (เรณู โกศินานนท์, 2546 : 1)

นอกจากจะมีคุณค่าในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแล้วยังมีประโยชน์สำหรับผู้ที่ได้เรียนอีกด้วย เนื่องจากในการเรียนการสอนนาฏศิลป์จะเน้นทักษะภาคปฏิบัติ นักเรียนต้องใช้อวัยวะทุกส่วนของร่างกาย ในการเคลื่อนไหวแสดงท่าทางต่าง ๆ ส่งผลให้เป็นนักเรียนที่มีสุขภาพสมบูรณ์ จิตใจร่าเริง แจ่มใส มีบุคลิกที่ดี (จารุณี ลิ้มปานานนท์, 2539 : 1) ซึ่งการเรียนนาฏศิลป์ในปัจจุบันไม่ได้รับความสนใจจากนักเรียน เนื่องจากการได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว นักเรียนจึงได้รับวัฒนธรรมที่มีความสนุกสนาน มีรูปแบบที่หลากหลาย การเรียนรู้ทางนาฏศิลป์จึงน้อยลง และเมื่อวิเคราะห์หลักสูตรการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา พบว่า เนื้อหาความรู้และเวลาในการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย เพราะการเรียนสาระศิลปะ ประกอบด้วย วิชาทัศนศิลป์ วิชาดนตรีและนาฏศิลป์ โดยพื้นฐานการเรียนสาระวิชาดังกล่าวต้องใช้เวลา ในการฝึกปฏิบัติมาก หากนักเรียนขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติจะส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติได้ดี ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนในสมัยก่อนยังขาดความรู้ด้านทักษะปฏิบัติที่ถูกต้อง มีการสอนไปตามความถนัดของผู้สอน สอนตามคำบอกเล่าและฝึกทำ โดยไม่มีหลักการสอนและทฤษฎีในการสอนอย่างชัดเจน

สภาพปัญหาการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลยะลาที่ผ่านมา ปัญหาที่ครูผู้สอนในสาระนาฏศิลป์พบมากที่สุดคือ ปัญหานักเรียนขาดทักษะการปฏิบัติทำท่าพื้นฐานทางนาฏศิลป์ นักเรียนไม่สามารถจดจำชื่อท่าทำได้และจากการศึกษาแบบประเมินทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบันทึกผลการเรียนรายวิชา (ปพ.5) และจากสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในแบบบันทึกหลังสอน พบว่านักเรียนบางส่วนไม่กล้าแสดงออก ปฏิบัติท่าทำได้ไม่ตรงจังหวะ และไม่สามารถปฏิบัติท่าพื้นฐานทางนาฏศิลป์ได้ถูกต้อง ตามแบบแผน โดยทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของนักเรียนที่ผ่านมาอยู่ในระดับไม่เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 60 ส่งผลให้นักเรียนยังขาดทักษะการปฏิบัติพื้นฐานทางนาฏศิลป์ และขาดความกระตือรือร้นในการเรียนนาฏศิลป์ให้สำเร็จ (โรงเรียนอนุบาลยะลา, 2563) ดังนั้นครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาค้นหาวิธีการแก้ไขเพื่อปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในสาระนาฏศิลป์ตามที่หลักสูตรกำหนด และสมควรที่นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยอย่างต่อเนื่อง

วิธีการสอนที่เน้นทักษะการปฏิบัติในรายวิชานาฏศิลป์มีด้วยกันหลากหลายวิธี ซึ่งจากการศึกษารูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแอร์โรว์ เป็นการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ได้ดีอีกวิธีหนึ่งโดยเป็นการเรียนรู้ที่ได้จัดลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ทางด้านทักษะการปฏิบัติเริ่มจากระดับที่ซับซ้อนน้อย ไปจนถึงระดับที่มีความซับซ้อนมาก ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การเลียนแบบ เป็นขั้นที่นักเรียนต้องสังเกตการกระทำที่นักเรียนทำได้นักเรียนจะสามารถบอกขั้นตอนหลัก ของการกระทำนั้น ๆ ได้ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการลงมือกระทำตามคำสั่ง เป็นการให้นักเรียนลงมือทำโดยไม่มีแบบอย่างให้เห็น นักเรียนอาจลงมือทำตามคำสั่งผู้สอนหรือทำตามคำสั่งผู้สอนเขียนเอาไว้ การลงมือปฏิบัติตามคำสั่งนักเรียนอาจจะทำได้ไม่สมบูรณ์แต่จะได้ประสบการณ์

การลงมือปฏิบัติและค้นพบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะเกิดการเรียนรู้และ จะนำมาปรับการกระทำให้ถูกต้อง สมบูรณ์ขึ้น ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการกระทำถูกต้องสมบูรณ์ เป็นขั้นที่นักเรียน ต้องฝึกฝนจนสามารถทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ โดยไม่มีคำสั่งหรือแบบอย่าง ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการแสดงออก เป็นขั้นที่นักเรียนมี โอกาสได้ฝึกฝนมากขึ้นจนกระทั่งสามารถกระทำสิ่งนั้นได้ถูกต้อง สมบูรณ์ ได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีความมั่นใจ ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ ขั้นนี้นักเรียนจะกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่าง สบาย ๆ เป็นไปอย่างอัตโนมัติ โดยไม่รู้สึกรู้ว่าต้องใช้ความพยายามเป็นพิเศษ ซึ่งจะต้องอาศัยการปฏิบัติ บ่อย ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย (แฮร์โรว์, 1972 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2555 : 245-246) จากการศึกษางานวิจัยของ ญัฐพัชร์ มหายศนันท์ (2563) เรื่องการพัฒนารูปแบบกิจกรรมนาฏศิลป์ เพื่อเสริมสร้างทักษะนาฏศิลป์ เรื่องฟ้อนซอปิ่นฝ้าย โดยวิธีการสอนแบบทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ พบว่า ผลการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียนรู้อัตโนมัติรูปแบบกิจกรรมนาฏศิลป์เพื่อเสริมสร้างทักษะนาฏศิลป์เรื่องฟ้อนซอปิ่น ฝ้าย โดยวิธีการสอนแบบทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติทำท่าเพิ่มขึ้น นักเรียนได้ลงมือ ปฏิบัติงานด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอน และมีความกระตือรือร้นในการเรียน จาก ผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพิจารณาเลือกที่จะนำรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของแฮร์โรว์ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากจะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ไม่ซับซ้อนเกินไป ซึ่งจะเหมาะสมกับวัยของนักเรียน และเพื่อเป็นการกระตุ้น พัฒนา เสริมสร้างความ มั่นใจ ความกล้าแสดงออกให้นักเรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะทางด้านนาฏศิลป์ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

อีกประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจนำมาจัดการเรียนรู้ร่วมกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ นั่นคือ การใช้สื่อประสม ซึ่งสื่อประสม เป็นการนำสื่อหลาย ๆ ประเภทหรือหลาย ๆ อย่างมาใช้ร่วมกัน อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการเรียนการสอน โดยประโยชน์ของสื่อ ประสม จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหา บทเรียนที่ยุกยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น ช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่าง ถูกต้อง และรวดเร็ว ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับนักเรียน ทำให้เกิดความสนุกสนาน นักเรียนมี ส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น และไม่รู้สึกรู้เบื่อหน่ายกับการเรียน จากการศึกษางานวิจัย ของ ปนัดดา แสนสิงห์ (2562) เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของเดวีส์ ประกอบสื่อมัลติมีเดีย เรื่องราวมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ พบว่า ผลการจัดการเรียนรู้ ประกอบกับสื่อประสมทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานาฏศิลป์ ผลทักษะการปฏิบัติทาง นาฏศิลป์สูงกว่าเกณฑ์ที่วางไว้ และนักเรียนมีความพึงพอใจ ต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะพัฒนาทักษะการ ปฏิบัติทางนาฏศิลป์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้ สื่อประสม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้สื่อประสมแบบหลากหลายอย่างมาใช้ ร่วมกันอย่างมีระบบ พร้อมทั้งออกแบบแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของเนื้อหา เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยคาดว่า การจัดการ เรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสมจะเป็นนวัตกรรมที่สามารถ แก้ไขปัญหาได้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้ สื่อประสมนั้น จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างเป็นลำดับขั้นตอนไม่ซับซ้อนจนเกินไป มีการจัด กิจกรรมการเรียนรู้และกระบวนการคิดให้นักเรียนเป็นการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและ

สนุกสนานกับการใช้สื่อประสมที่มีความสวยงามและหลากหลายประเภท ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นไปอย่างธรรมชาติ เข้าใจบทเรียนได้ง่าย ไม่รู้สึกกดดัน พร้อมทั้งมีการจัดการเรียนการสอนใน สภาพแวดล้อมที่ดี ทำให้นักเรียนมีความสุขสนุกสนานกับการเรียนรู้ และมีความสามารถด้านทักษะการ ปฏิบัติทางนาฏศิลป์ที่ถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ ร่วมกับการใช้สื่อประสมกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ว่าแตกต่างจากเกณฑ์หรือไม่ อย่างไร และศึกษาความพึง พอใจของนักเรียนที่มีต่อวิชานาฏศิลป์ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของ แฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการปฏิบัติทำรำทางนาฏศิลป์ และ คุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในรายวิชานาฏศิลป์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของ แฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสมกับเกณฑ์ ร้อยละ 80
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม

สมมติฐานการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ในรายวิชานาฏศิลป์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้ สื่อประสม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดย ใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80
3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการ สอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 7 ห้องเรียน จำนวน 250 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/4 โรงเรียนอนุบาลยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 35 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อ ประสมผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1

1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติแฮร์โรว์และการใช้สื่อประสม

1.3 กำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการสอนจากหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การแสดงบทบาทสมมติ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การประดิษฐ์ท่าทางประกอบเพลง จำนวน 7 เรื่อง ซึ่งได้แก่ การเลียนแบบธรรมชาติ การเลียนแบบคน การเลียนแบบสัตว์ การเลียนแบบสิ่งของ นาฏยศัพท์ ภาษาท่า และการแสดงประกอบเพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ สัตว์

1.4 ออกแบบและสร้างสื่อประสมที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนการสอนด้วยรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม คือ บัตรภาพ บัตรคำ วิดีโอ และเพลง จำนวน 7 ชุด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.4.1 ขั้นตอนที่ 1 การเลียนแบบร่วมกับสื่อประสม นักเรียนสังเกตการกระทำจากการปฏิบัติท่าทางของครู และจากบัตรภาพที่ครูจัดทำขึ้น โดยนักเรียนปฏิบัติตามสิ่งที่สังเกตได้

1.4.2 ขั้นตอนที่ 2 การลงมือกระทำตามคำสั่งร่วมกับสื่อประสม เป็นขั้นตอนที่นักเรียนได้สังเกตจากการปฏิบัติของครูและจากบัตรภาพจนนักเรียนสามารถบอกขั้นตอนของการกระทำที่ต้องการเรียนรู้ได้ จากนั้นครูให้นักเรียนปฏิบัติท่าทางโดยไม่มีแบบอย่างให้เห็น โดยครูใช้บัตรคำในการให้นักเรียนปฏิบัติท่าทางตามคำสั่ง

1.4.3 ขั้นตอนที่ 3 การกระทำถูกต้องสมบูรณ์ร่วมกับสื่อประสม เป็นขั้นที่นักเรียนต้องฝึกฝน จนสามารถทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ โดยครูให้นักเรียนฝึกปฏิบัติท่าทางร่วมกับเพลงที่ครูจัดขึ้นจนนักเรียนปฏิบัติได้ถูกต้อง

1.4.4 ขั้นตอนที่ 4 การแสดงออกพร้อมกับสื่อประสม เป็นขั้นที่ครูให้นักเรียนได้ฝึกฝนมากขึ้น โดยครูจะให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติร่วมกับวิดีโอที่ครูจัดขึ้น จนกระทั่งสามารถกระทำสิ่งนั้นได้ถูกต้องสมบูรณ์ อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว ราบรื่น และมั่นใจ

1.4.5 ขั้นตอนที่ 5 การกระทำอย่างเป็นธรรมชาติร่วมกับสื่อประสม เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติท่าทางนาฏศิลป์ร่วมกับเพลงได้อย่างสบาย อย่างเป็นธรรมชาติ

1.5 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม วิชานาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามองค์ประกอบเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ คือ 1) มาตรฐานการเรียนรู้ 2) ตัวชี้วัด 3) สาระสำคัญ 4) จุดประสงค์การเรียนรู้ 5) เนื้อหาสาระ 6) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 7) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8) ชิ้นงาน / ภาระงาน 9) กิจกรรมการเรียนรู้ 10) สื่อการเรียนรู้ 11) การวัดและประเมินผล 12) ความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ 13) บันทึกหลังสอน จำนวน 7 แผนการเรียนรู้ รวมเวลา 10 ชั่วโมง

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบ ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินเป็นมาตราส่วนประมาณค่ามีระดับการวัด 5 ระดับ

1.7 นำคะแนนผลประเมินแผนการจัดการเรียนรู้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ที่มีคุณภาพและความเหมาะสม พิจารณาจากค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป จึงถือว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพและสามารถใช้ได้ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าผลการประเมิน

แผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผนเท่ากับ $\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.26 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.8 จัดพิมพ์แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ เพื่อนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง ผลการทดลองพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้ได้จริง

1.9 ปรับปรุงแก้ไขการใช้ภาษา ตรวจสอบรูปแบบการพิมพ์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อีกครั้ง และจัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ เพื่อไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ ได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาแนวทางการสร้างแบบประเมินทักษะการปฏิบัติทำรำจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 ศึกษาเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล

2.3 สร้างแบบประเมินทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ โดยสร้างให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ โดยกำหนดพฤติกรรมปฏิบัติ คะแนนการปฏิบัติ และเกณฑ์การปฏิบัติ

2.4 นำแบบประเมินทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ที่ได้ เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อปฏิบัติแต่ละข้อว่ามีความสอดคล้องหรือไม่ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ของข้อปฏิบัติ โดยคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

2.5 ปรับปรุงแบบประเมินทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จัดพิมพ์แบบประเมินทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง

2.6 หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก

2.7 ปรับปรุงแบบประเมินทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยปรับปรุงรูปแบบการจัดพิมพ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์

3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ ร่วมกับการใช้สื่อประสม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจต่อการเรียนนาฏศิลป์

3.2 ศึกษาเทคนิควิธีการสร้างเครื่องมือ สำหรับใช้วัดความพึงพอใจของนักเรียน

3.3 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนนาฏศิลป์ ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติแฮร์โรว์ ร่วมกับการใช้สื่อประสมของนักเรียน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

3.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว พร้อมทั้งแบบประเมินความเหมาะสม เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจพิจารณาความถูกต้องแต่ละข้อคำถาม ความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

3.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจ ไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ทดลองแผนการจัดการเรียนรู้ที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่าง มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach พบว่า ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

3.6 จัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสมฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยต่อไป

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

1. ชี้แจงรายละเอียดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติในการเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การแสดงบทบาทสมมติและหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การประดิษฐ์ท่าทางประกอบเพลงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ ร่วมกับการใช้สื่อประสม

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การแสดงบทบาทสมมติและหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การประดิษฐ์ท่าทางประกอบเพลงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเรียน โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจนครบทั้ง 7 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 10 สัปดาห์ ๆ ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง รวมเวลา 10 ชั่วโมง

3. เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้อบรมทุกกิจกรรมแล้ว ผู้สอนทำการทดสอบทักษะปฏิบัติโดยการประเมินทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ตามกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้ออกแบบขึ้น

4. หลังจากการทดสอบทักษะปฏิบัติโดยการประเมินทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ตามกิจกรรมที่ผู้วิจัย ได้ออกแบบขึ้นแล้วนั้น ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม

5. ตรวจสอบให้คะแนนการทดลอง แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในรายวิชานาฏศิลป์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติท่าทางนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.), ร้อยละ, ทดสอบค่าที (Single Samplet - test)

3. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำผลไปเปรียบเทียบและแปลความหมาย

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในรายวิชานาฏศิลป์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ การสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม

แผนการจัดการเรียนรู้	\bar{X}	S.D.	ค่าความเหมาะสม
แผนการจัดการเรียนรู้ 1	4.93	0.26	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ 2	4.93	0.26	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ 3	4.93	0.26	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ 4	4.93	0.26	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ 5	4.93	0.26	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ 6	4.93	0.26	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ 7	4.93	0.26	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.93	0.26	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในรายวิชานาฏศิลป์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอน ทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม ทุกแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าความเหมาะสมอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93, S.D. = 0.26$) โดยทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสมกับ เกณฑ์ ร้อยละ 80 ($n = 35$)

ทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์	คะแนนเต็ม	คะแนนตามเกณฑ์ ร้อยละ 80	หลังเรียน		t - test
			\bar{X}	S.D.	
การเตรียมการปฏิบัติ					
1.1 การปฏิบัติทำเตรียมพร้อม ก่อนการปฏิบัติ	3	2.40	2.86	0.36	7.62**
กระบวนการปฏิบัติ					
1.2 การปฏิบัติทำออก	3	2.40	2.71	0.46	4.06**
1.3 การปฏิบัติทำทางประกอบ	3	2.40	2.74	0.44	4.57**
เพลงนกน้อยในจังหวะที่ 1					
1.4 การปฏิบัติทำทางประกอบ	3	2.40	2.77	0.43	5.16**
เพลงนกน้อยในจังหวะที่ 2					

ตารางที่ 2 (ต่อ) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติ แอร์โรร่วมกับการใช้สื่อประสมกับเกณฑ์ ร้อยละ 80 (n = 35)

ทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์	คะแนนเต็ม	คะแนนตามเกณฑ์ ร้อยละ 80	หลังเรียน		t - test
			\bar{X}	S.D.	
1.5 การปฏิบัติท่าทาง ประกอบเพลงนกน้อยใน จังหวะที่ 3	3	2.40	2.66	0.48	3.16**
1.6 การปฏิบัติท่าทาง ประกอบเพลงนกน้อยใน จังหวะที่ 4	3	2.40	2.74	0.44	4.57**
1.7 การปฏิบัติท่าจบ ผลการปฏิบัติ	3	2.40	2.66	0.54	2.82**
1.8 ปฏิบัติท่าทางได้อย่าง ถูกต้อง	3	2.40	2.63	0.55	2.47**
1.9 ปฏิบัติท่าทางตรงจังหวะ	3	2.40	2.66	0.54	2.82**
1.10 มีความกล้าแสดงออก ในการปฏิบัติ	3	2.40	2.91	0.28	10.71**
ภาพรวม	30	24	27.34	1.94	76.09**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่าคะแนนทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติแอร์โรร่วมกับการใช้สื่อประสม มีคะแนนเท่ากับ $\bar{X} = 27.34$, S.D. = 1.94 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่าคะแนนทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติแอร์โรร่วมกับการใช้สื่อประสม (n = 35)

รายการ	(\bar{X})	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านเนื้อหา	2.84	0.32	มาก
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	2.85	0.26	มาก
3. ด้านสื่อการเรียนรู้	2.79	0.36	มาก
4. ด้านการวัดและประเมินผล	2.94	0.24	มาก
รวม	2.84	0.37	มาก

จากตาราง 3 พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของ แอร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.84, S.D. = 0.37$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่าด้านการวัดและ ประเมินผล ($\bar{X} = 2.94, S.D. = 0.24$) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.85, S.D. = 0.26$) ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 2.84, S.D. = 0.32$) และด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.79, S.D. = 0.36$) ตามลำดับ

สรุปผลและอภิปรายผล

สรุปผล

1. คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในรายวิชานาฏศิลป์ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของ แอร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม ทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93, S.D. = 0.26$) โดยทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพนำไปใช้ได้

ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากก่อนดำเนินการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ การสอนทักษะปฏิบัติของแอร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแผนการจัดการ เรียนรู้อย่างถี่ถ้วน ผ่านกระบวนการตรวจสอบแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการที่ปรึกษา ตลอดจนการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของคณะผู้เชี่ยวชาญ และผ่านกระบวนการทดลอง กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างก่อนที่จะนำไปทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่าง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแอร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม เป็นการเรียนรู้จากเนื้อหาที่ซับซ้อน น้อยไปสู่เนื้อหาที่มีความซับซ้อนมาก เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด มีการใช้สื่อ ประสมที่มีความน่าสนใจ และหลากหลาย โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรม การเรียนรู้ที่เรียนดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นลำดับ ขั้นตอน มีความสนใจในการเรียนรู้และมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้ให้สำเร็จ ทำให้สามารถพัฒนาทักษะการ ปฏิบัติทางนาฏศิลป์ได้เป็นอย่างดี และส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก เป็นไปตามเกณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิราศ จันทจร (2559 : 34-35) ได้กล่าวว่า การศึกษา วิธีการการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้อย่างถี่ถ้วน มีส่วนช่วยให้ครูผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ครบถ้วนเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ผลการวิจัย ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจณี ฉันทสิมา (2553 : 59) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องผลการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ สารนาฏศิลป์ เรื่อง เช็งเก็บสมุนไพรรินสะเดา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านยาง (อาสาพัฒนา 3) ตามแนวคิดของแอร์โรว์ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของแอร์โรว์ จำนวน 6 แผน มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53

2. ทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติแอร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติ ของแอร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม เป็นการฝึกทักษะให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายเป็นลำดับขั้นตอน โดย เรียนรู้จากเนื้อหาที่มี ความซับซ้อนน้อยไปสู่ซับซ้อนมาก โดยขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การเลียนแบบร่วมกับสื่อประสม เป็นขั้นที่ให้นักเรียนสังเกตการกระทำที่ต้องการให้นักเรียนทำได้ โดย

สังเกตจากการปฏิบัติทำรำของครู และจากบัตรภาพที่ครูจัดทำขึ้น โดยนักเรียนปฏิบัติตามสิ่งที่สังเกตได้ยังไม่ครบถ้วน แต่อย่างน้อยนักเรียนจะสามารถบอกได้ว่าขั้นตอนหลักของการกระทำนั้น ๆ มีอะไรบ้าง ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการลงมือกระทำตามคำสั่งร่วมกับสื่อประสม ในขั้นตอนนี้ครูจะได้สังเกตจากการปฏิบัติของครูและจากบัตรภาพจนสามารถบอกขั้นตอนของการกระทำที่ต้องการเรียนรู้ แล้วครูให้นักเรียนปฏิบัติทำรำโดยไม่มีแบบอย่างให้เห็น โดยครูใช้บัตรคำในการให้นักเรียนปฏิบัติทำรำตามคำสั่ง ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการกระทำถูกต้องสมบูรณ์ร่วมกับสื่อประสม เป็นขั้นที่นักเรียนต้องฝึกฝนจนสามารถทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ โดยไม่จำเป็นต้องมีแบบอย่างหรือคำสั่งนำทาง ครูให้นักเรียนฝึกปฏิบัติทำรำร่วมกับเพลงที่ครูจัดขึ้น จนนักเรียนปฏิบัติได้ถูกต้องแม่นยำ ตรงพอดี สมบูรณ์แบบ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการแสดงออกร่วมกับสื่อประสม เป็นขั้นที่ครูให้นักเรียนได้ฝึกฝนมากขึ้น โดยครูจะให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติร่วมกับวิดีโอที่ครูจัดขึ้น จนกระทั่งสามารถกระทำสิ่งนั้นได้ถูกต้องสมบูรณ์อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว ราบรื่น และมั่นใจ โดยขั้นตอนที่ 3 และขั้นตอนที่ 4 เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยส่งผลให้ทักษะการปฏิบัติทำรำของนักเรียนสูงขึ้น เพราะนักเรียนได้รับโอกาสในการฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ ในเวลาที่เพียงพอ เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วีระ ไทยพานิช (2551 : 15) ได้กล่าวว่า การฝึก เป็นการกระทำซ้ำหรือการทำแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาทักษะและการปฏิบัติ คือ การปฏิบัติจริงในสิ่งที่เรียนมาซึ่งการปฏิบัติบ่อย ๆ ก็จะเป็นการกระทำซ้ำ ๆ เพื่อลงมือกระทำจริง ส่งผลให้เกิดทักษะการปฏิบัติในสิ่งเหล่านั้นได้ดีขึ้น ขั้นตอนที่ 5 ขั้นตอนการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติร่วมกับสื่อประสม ขั้นนี้เป็นขั้นที่นักเรียนสามารถปฏิบัติทำรำทางนาฏศิลป์ร่วมกับเพลงได้อย่างสบาย ปฏิบัติได้อย่างเป็นธรรมชาติ โดยไม่รู้สึกรู้ว่าต้องใช้ความพยายามเป็นพิเศษ มีความกล้าแสดงออกที่จะปฏิบัติหน้าชั้นเรียนให้เพื่อน ๆ ดูได้ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้นักเรียนเกิดทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ที่ถูกต้องสมบูรณ์ ส่งผลให้กิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ ประกอบกับการใช้สื่อประสมที่มีความหลากหลาย น่าสนใจ ดึงดูดให้นักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผลงานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริธัญญา เทพชนะ (2564 : 81) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ของเด็กปฐมวัยด้วยรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับเทคนิคการเสริมแรง ผลการวิจัยพบว่า ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ของเด็กปฐมวัยหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับเทคนิคการเสริมแรงสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 คิดเป็นร้อยละ 95.26 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ ญัฐพัชร มหายศนันท์ (2563) ได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนาฏศิลป์เพื่อเสริมสร้างทักษะนาฏศิลป์ เรื่องฟ้อนซอปี่ฝ่าย โดยวิธีการสอนแบบทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์พบว่า ผลการเรียนรู้ก่อนและหลังได้เรียนรู้รูปแบบกิจกรรมนาฏศิลป์เพื่อเสริมสร้างทักษะนาฏศิลป์เรื่องฟ้อนซอปี่ฝ่ายโดยวิธีการสอนแบบทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม โดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่าด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านเนื้อหา และด้านสื่อการเรียนรู้ ตามลำดับ

ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากในด้านเนื้อหา ครูมีการออกแบบเนื้อหาสาระให้เหมาะสม กับเวลาเรียนและระบุเนื้อหาที่ชัดเจน นักเรียนสามารถเข้าใจง่าย ด้านการจัดการเรียนรู้ ครูได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม อย่างเป็นขั้นตอนและในทุก ๆ ขั้นตอนครูมีการนำสื่อประสมเข้ามาร่วมด้วยเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น โดยครูมีการสาธิตทำรำที่ชัดเจนให้นักเรียนได้ดูเป็นตัวอย่าง จนนักเรียน

สามารถเลียนแบบได้ ครูให้โอกาสในการฝึกปฏิบัติทำซ้ำ ๆ ตามเวลาที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม และจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างสนุกสนาน ด้านสื่อการเรียนรู้ ครูมีการใช้สื่อประสมที่หลากหลายและน่าสนใจเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยสื่อที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ บัตรภาพ บัตรคำ เพลง และวิดีโอ ซึ่งนักเรียนจะได้เห็นทั้งภาพ เสียง และมีส่วนร่วมในการใช้สื่อประสม เช่น ในขั้นตอนที่ 2 การลงมือกระทำตามคำสั่งร่วมกับสื่อประสม นอกจากนักเรียนจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งของครูแล้วนั้น นักเรียนก็สามารถเป็นผู้ออกคำสั่งให้เพื่อนกระทำตามได้ โดยเป็นผู้ออกมาสุ่มเปิดบัตรคำให้เพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ ได้ปฏิบัติตาม จึงส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้ มีความกระตือรือร้น มุ่งมั่น ตั้งใจ มีความสุขในการฝึกปฏิบัติและมีความภูมิใจในความสามารถของตนเองที่ปฏิบัติทำต่าง ๆ ได้ และด้านการวัดและประเมินผล ครูได้ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ใน 3 ขั้นตอนคือ การเตรียมการปฏิบัติ กระบวนการปฏิบัติ และผลการปฏิบัติ ทำการประเมินโดยใช้แบบประเมินทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ที่มีลักษณะมีเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ และในการประเมินทุกครั้งครูจะแจ้งผลคะแนนที่ได้ พูดชมเชยเมื่อนักเรียนปฏิบัติได้ดีและให้ข้อเสนอแนะกับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนนำไปพัฒนาตนเองต่อไป ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติทำและภูมิใจในผลคะแนนที่ตนเองได้ ประกอบกับการสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมการปฏิบัติของนักเรียน ผู้วิจัยพบว่านักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างสนุกสนานและเพลิดเพลินกับการฝึกปฏิบัติ และเห็นความก้าวหน้าในการปฏิบัติของนักเรียน จากเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รวีวรรณ พงษ์พวงเพชร (2552 : 71-74) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ผลในการเรียนของนักเรียนนอกจากจะขึ้นกับความสามารถแล้วยังขึ้นกับความพึงพอใจด้วย หากนักเรียนเกิดความพึงพอใจที่ดีต่อการเรียนรู้ก็จะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นอีกด้วย ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ รสสุคนธ์ เพ็ญเนตร (2561 : 96) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏยศัพท์และภาษาท่า โดยใช้การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแนวคิดการสอนปฏิบัติของแฮร์โรว์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยใช้การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแนวคิดการสอนปฏิบัติของแฮร์โรว์โดยรวมอยู่ระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมารี นามสมทอง (2559 : 145) ได้ทำการศึกษาวิจัยและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ เรื่อง การประดิษฐ์ทำรำประกอบเพลงสากล กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ เรื่อง การประดิษฐ์ทำรำประกอบเพลงไทยสากล โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ ในขั้นตอนของการสาธิต ครูผู้สอนควรสาธิตทำรำให้ชัดเจน ให้นักเรียนมองเห็นได้ในทุกส่วน
2. ครูผู้สอน ควรดูแลให้คำแนะนำในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิดในขั้นตอนของการเลียนแบบ เนื่องจากหากครูสาธิตทำรำได้ไม่ชัดเจน นักเรียนสังเกตได้ไม่ทั่วถึง หรือได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องจะส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามขั้นตอน

3. ในการปฏิบัติหรือให้นักเรียนลงมือทำกิจกรรมฝึกด้วยตนเอง ควรกำหนดเวลาที่ใช้ให้ชัดเจน ทุกครั้ง และมีการแจ้งเตือนให้นักเรียนทราบเป็นระยะ ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติงานให้เสร็จทันเวลา

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแอร์โรว์ร่วมกับวิธีการสอน หรือเทคนิคการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของนักเรียน

2. ควรมีการวิจัยการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติแอร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสม

3. ควรดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยรูปแบบทักษะปฏิบัติของแอร์โรว์ร่วมกับสื่อประสม ในกลุ่มตัวอย่างอื่นหรือรายวิชาอื่น เพื่อให้เห็นความแตกต่างของผลการทดลอง

เอกสารอ้างอิง

กาญจณี ฉันทสิมา. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สาระนาฏศิลป์ เรื่อง เชื้อเก็บสมุนไพรในสะเดา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านยาง(อาสาพัฒนา 3) ตามแนวคิดของแอร์โรว์. (การศึกษา ค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนสอน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จันทร์จิรา ชาวบ้านเกาะ. (2554). การพัฒนาชุดสื่อประสมเรื่องระบบย่อยอาหารของสิ่งมีชีวิตกลุ่มสาระ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารการประชุมวิชาการครั้งที่ 8. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน.

จารุณี ลิมนานนท์. (2539). การใช้ชุดฝึกกิจกรรมนาฏศิลป์ด้วยตนเองสำหรับครูชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4. (ปริญญาโทบริหารการประถมศึกษา). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ณัฐมน ชัยสว่าง. (2555). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของแอร์โรว์สาระนาฏศิลป์เรื่อง การประดิษฐ์ท่ารำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. (การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ณัฐพัชร์ มหายศนันท์. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์เพื่อเสริมทักษะ เรื่อง ฟ้อน ซอ บัณเฑาะว์ โดยวิธีการสอนทักษะปฏิบัติแอร์โรว์. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์. 7(2),65-75.

ทิตนา แคมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิราศ จันทร์จิตร. (2559). การเรียนรู้ด้านการคิด. ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปนัดดา แสนสิงห์. (2562). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของเดวิสประกอบสื่อ มัลติมีเดียเรื่อง รำวงมาตรฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต). สาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พุดผิษา อาจหาญ. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของแอร์โรว์เพื่อเสริมสร้างทักษะ ปฏิบัติรำวงมาตรฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. Journal of Modern Learning Development. 5(6), 214-224.

- รวีวรรณ พงษ์พวงเพชร. (2552). การพัฒนาชุดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์เชิงวิทยาศาสตร์ เรื่องอาหารและสารอาหารชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลนครพนม. (วิทยานิพนธ์ ค.ม.หลักสูตรและการสอน). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รสสุคนธ์ เพ็ญเนตร. (2561). การพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏยศัพท์และภาษาท่า โดยใช้การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแนวทางการสอนปฏิบัติของแฮร์โรว์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เรณู โกศินานนท์. (2546). *นาฏยศัพท์ : ภาษาท่านาฏศิลป์ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- โรงเรียนอนุบาลอนุบาลยะลา. (2563). รายงานประจำปีของสถานศึกษา (SAR). ยะลา: โรงเรียนอนุบาลยะลา.
- โรงเรียนอนุบาลอนุบาลยะลา. (2563). รายงานสรุปผลการเรียน. ยะลา: โรงเรียนอนุบาลยะลา.
- วีระ ไทยพานิช. (2551). *57 วิธีสอน*. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริญา เทพชนะ. (2564). การพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ของเด็กปฐมวัยด้วยรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติ ของแฮร์โรว์ร่วมกับเทคนิคการเสริมแรง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุมิตร เทพวงษ์. (2547). *สารานุกรม ระบาย รำ ฟ้อน*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- อุมารี นาสมตอง. (2559). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ เรื่อง การประดิษฐ์ท่ารำประกอบเพลงไทยสากล (รางวัลของครู) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนการกุศลวัดหนองแวง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.